

Undervisningsministeriet

Evaluering af Junior-TAMU

Rapport

Februar 2009

Undervisningsministeriet

Evaluering af Junior-TAMU

Rapport

Februar 2009

Rambøll Management A/S
Olof Palmes Allé 20
DK-8200 Århus N
Danmark

Telefon 8944 7800
www.ramboll-management.dk

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning og evalueringens formål	1
1.1	Evalueringens datagrundlag	1
1.2	Læsevejledning	2
2.	Konklusion og anbefalinger	3
2.1	Anbefalinger	5
3.	Junior-TAMU: Formål, opbygning og implementering	7
3.1	Målgruppe	7
3.2	Formål og målsætninger	7
3.3	Uddannelsens opbygning	8
3.3.1	Visitationsprocedure	9
3.3.2	Handleplan	11
3.3.3	Uddannelsesforløb	11
3.4	Fleksibilitet omkring varighed og gennemførelse af uddannelsesforløb	12
3.5	Tilpasning af TAMU til junior-elever	13
3.6	Elevprofiler	14
3.7	Elevbelægning	15
3.8	Hvor mange gennemfører?	17
3.8.1	Varighed af Junior-TAMU-forløb	18
3.9	Implementering af Junior-TAMU	18
4.	Junior-TAMUs uddannelses- og beskæftigelseseffekt	21
4.1	Selvforsørgelse efter endt Junior-TAMU-forløb	21
4.1.1	Gennemførelse af Junior-TAMU højner selvforsørgelsen	22
4.1.2	De, der gennemfører Junior-TAMU, kommer i job	23
4.2	Faglige og sociale kompetencer	24
4.2.1	Faglige kompetencer: Eleverne tilegner sig et konkret håndværk	24
4.2.2	Sociale kompetencer: Eleverne lærer at begå sig på en arbejdsplads	26
4.3	Tilknytningsforhold til et skolesystem og nye sociale holdepunkter	27
5.	Hvilke elementer i Junior-TAMU har medført positive resultater?	29
5.1	Konsekvenspædagogik over for juniorer	29
5.2	Afklaring og motivation	30
5.3	Læring i praksis under arbejdsmarkedslignende forhold	31
6.	Bilag 1: Metodenotat	33
6.1	Register	33
6.2	Survey	33
6.3	Kvalitativ undersøgelse	34

1. Indledning og evalueringens formål

Med finansloven for 2005 blev det besluttet at igangsætte et uddannelsesstilbud under Træningsskolens Arbejdsmarkedsuddannelser (TAMU) for elever i aldersgruppen 15-17 år på forsøgsbasis. Under navnet Junior-TAMU har tilbuddet løbet over en 4-årig periode fra 2005-2008 og er som planlagt afsluttet pr. 1. januar 2009. Forsøget med Junior-TAMU er blevet gennemført på TAMU-centrene i København, Århus, Aalborg og Odense i samarbejde med de sociale myndigheder i de fire kommuner.

I 2006 gennemførte Rambøll Management en mindre statusevaluering af Junior-TAMU, som viste, at implementeringen af Junior-TAMU på daværende tidspunkt forløb planmæssigt. Formålet med nærværende afsluttende evaluering er at vurdere, i hvilken grad Junior-TAMU realiserer de opstillede målsætninger, og under hvilke vilkår dette sker. Herigennem vil Junior-TAMUs resultater og effekter blive vurderet. Evalueringen vil således søge at identificere, hvilke elementer i Junior-TAMU der ligger bag en eventuel succes. Evalueringen har et fremadrettet sigte og vil præsentere en række anbefalinger til, hvordan en indsats over for målgruppen i TAMU-regi eventuelt kan se ud fremover. Evalueringen skal således kunne danne grundlag for beslutning om videre indsatser over for målgruppen.

1.1 Evalueringens datagrundlag

Evalueringens datagrundlag består af såvel kvalitative som kvantitative datakilder, der supplerer hinanden godt og giver et nuanceret informations- og analysegrundlag. Nedenstående skema viser i overblik form evalueringens forskellige datakilder. For en nærmere beskrivelse af de anvendte metoder til indsamling af data i evalueringen, se bilag 1.

Datakilde	Informanter
DREAM-registerdata	Alle Junior-TAMU-elever over 18 år pr. 1.6.2008
Survey	30 tidligere juniorelever (under 18 år)
Casebesøg og interviews på TAMU-center København, Århus, Aalborg og Odense	I alt på de 4 TAMU-centre: 6 junior-elever ¹ 5 faglærere 3 juniorkoordinatorer (uddannelseskonsulenter) 1 socialfaglig leder 1 afdelingsleder
Telefoninterview	2 UU-vejledere 2 kommunale ledere for ungeindsats 3 kommunale kontaktpersoner for udsatte unge 2 aftagere (virksomheder, der har ansat tidligere junior-elever)
Interview	TAMU Sekretariatet (forstander Jens Bay og salgs- og marketingsleder Lars Kramer Mikkelsen)

¹ Halvdelen af de interviewede junior-elever er tidligere juniorer, som nu er overgået til Unge-TAMU.

1.2 **Læsevejledning**

Evalueringsrapporten er bygget op omkring fem kapitler. Første indledende kapitel præsenterer evalueringens formål og datagrundlag. Kapitel 2 opridser evalueringens overordnede konklusioner samt præsenterer Rambøll Managements anbefalinger til, hvordan et fremtidigt TAMU-tilbud til målgruppen kan forbedres. I kapitel 3 tegnes et billede af Junior-TAMU-uddannelsens indhold, opbygning og formål, ligesom der gives en vurdering af, hvordan implementering af indsatsen er forløbet. Kapitel 4 beskriver uddannelses- og beskæftigelseseffekten af Junior-TAMU, mens rapportens sidste kapitel ser nærmere på, hvilke elementer i Junior-TAMU der har ledt til de opnåede effekter.

2. Konklusion og anbefalinger

I dette kapitel præsenteres først en samlet konklusion på evalueringen af Junior-TAMU. Dernæst opstilles en række anbefalinger for den fremadrettede indsats over for målgruppen.

Junior-TAMU har en positiv uddannelses- og beskæftigelseseffekt

Overordnet set er det Rambøll Managements vurdering, at det med Junior-TAMU er lykkedes at udvikle et tilbud til målgruppen af meget udsatte 15-17-årige unge, hvorigenem de kan tilegne sig grundlæggende sociale og faglige kompetencer, som gør det muligt for dem enten at komme videre i andre ungdomsuddannelser eller opnå beskæftigelse. På baggrund af statistiske analyser af registerdata, viser evalueringen, at der er en tydelig positiv uddannelses- og beskæftigelseseffekt for de unge, der deltager i Junior-TAMU. Dette kommer for det første til udtryk gennem en relativt høj selvforsørgelsesgrad efter endt TAMU-forløb – en tendens der forstærkes for hver del af uddannelsen, som junior-eleven gennemfører. For det andet kommer den positive uddannelses- og beskæftigelseseffekt til udtryk ved, at de unge dels tilegner sig faglige kompetencer inden for et specifikt håndværk eller fag, og dels tilegner sig sociale kompetencer, der relaterer sig til at kunne begå sig på en arbejdsplads.

Dette virker over for målgruppen

Evalueringens kvalitative undersøgelse viser, at de elementer i Junior-TAMU, som er særligt virkningsfulde over for målgruppen, omfatter:

- 1) Den *konsekvenspædagogiske praksis*, som sætter klare retningslinjer og tydeliggør relationen mellem handling og konsekvens og derigennem modner de unge og lærer dem at tage selvstændigt ansvar for deres handlinger.
- 2) *Afklaring og motivation*. De unges uddannelses- og beskæftigelsesønsker afklares gennem kompetenceafklaringsforløb og prøveperiode, hvor der er mulighed for at afprøve forskellige brancher. De unge motiveres til at fortsætte i uddannelse eller arbejde efter endt TAMU-forløb gennem små succesoplevelser på værkstederne, hvor de unge erfarer, at de kan noget med deres hænder.
- 3) At *læring foregår i praksis under arbejdsmarkedslignende forhold*, hvilket ruste de unge til at indgå i et uddannelses- eller arbejdsfællesskab.

De unge opnår kun i mindre grad tilknytning til skolesystem og nye sociale holdepunkter

Evalueringen viser imidlertid også, at målsætningen om, at de unge gennem Junior-TAMU opnår tilknytning til et skolesystem og anderledes sociale holdepunkter end hidtil, kun i mindre grad er indfriet – hvorfor den positive uddannelses- og beskæftigelseseffekt ikke kan tilskrives dette.

Konsekvenspædagogikken virker over for målgruppen

Formålet med Junior-TAMU har endvidere været at undersøge, om den konsekvenspædagogiske tilgang er velegnet over for målgruppen af udsatte unge under 18 år. Med udgangspunkt i det kvalitative interviewmateriale, peger evalueringen på, at den conse-

kvenspædagogiske tilgang med fordel kan udbredes fra målgruppen af udsatte unge over 18 år i Unge-TAMU til også at anvendes over for Junior-TAMUs målgruppe – såfremt der tages højde for, at juniorerne kan have brug for uddybende og eventuelt gentagende forklaringer af regler og konsekvenser.

Junior-TAMU er implementeret som planlagt

Det er Rambøll Managements vurdering, at Junior-TAMU overordnet set er implementeret efter hensigten. Junior-eleverne falder således inden for målgruppen og de planlagte aktiviteter er gennemført. Dog er det ikke lykkedes at tilbyde ordinær uddannelse i det ønskede omfang til de elever, der er omfattet af undervisningspligten.

Konklusion i oversigt

Skemaet nedenfor sammenfatter i oversigtsform evalueringens konklusioner fordelt på evalueringens to kriterier; implementering og effekt- og målopfyldelse. Vi underbygger og udfolder skemaets vurderinger og opmærksomhedspunkter i rapportens analyseafsnit.

Evalueringskriterium	Indikator	Vurdering	Opmærksomhedspunkter
Implementering	Der er etableret et tilbud for 15-17-årige meget udsatte unge, og målgruppen er nået	Realiseret	Stort frafald og elevbelægning er på 50 pct.
	Planlagte aktiviteter og undervisning er gennemført	Realiseret	Ordinær undervisning er dog ikke blevet integreret i Junior-TAMU som planlagt
Effekt og målopfyldelse	Målsætning 1: De unge kommer i gang med en ungdomsuddannelse eller opnår beskæftigelse	Realiseret	-
	Målsætning 2: De unge opnår praktiske og teoretiske forudsætninger for senere at kunne påbegynde et forløb i en ordinær ungdomsuddannelse	Realiseret	-
	Målsætning 3: De unge etablerer tilknytningsforhold til et skolesystem, og ved disse faste rammer opnår relationer til andre unge i uddannelse, herunder anderledes sociale holdepunkter end hidtil i deres tilværelse	Ej realiseret i tilstrækkeligt omfang	Junior-eleverne møder primært unge fra deres eksisterende omgangskreds på TAMU

2.1 **Anbefalinger**

I forlængelse af den positive konklusion på evalueringen af Junior-TAMU er det Rambøll Managements anbefaling, at Junior-TAMU bør fortsætte som et fast tilbud til målgruppen. Samtidig har Rambøll Management en række anbefalinger til, hvordan man i en fremtidig indsats over for målgruppen i TAMU-regi kan tage højde for nogle af de udfordringer, som også er blevet belyst gennem evalueringen.

- **Formaliseret samarbejde om visitation:** Samarbejdet mellem TAMU-centre og kommuner omkring henvisning af unge til Junior-TAMU kan med fordel udbygges og formaliseres, idet flere TAMU-centre, kontaktpersoner for de unge og UU-vejledere har oplevet en barriere i form af langsomhed i dette samarbejde. Fremadrettet bør der således fastlægges en procedure for henvisning af elever til TAMU, som sikrer, at kommunen har en bevilling parat – eller i hvert fald, at § 50-undersøgelsen er gennemført – forud for afholdelse af det første møde mellem den unge og Junior-TAMU. Endvidere bør der ses nærmere på, om beløbsstørrelsen på det kommunale medfinansieringskrav eventuelt skal nedsættes, eller om medfinansieringskravet helt skal afskaffes for at imødekomme kommunernes tilbageholdenhed i forhold til at visitere elever til Junior-TAMU. Tilsammen vil dette formentlig øge optaget af junior-elever.
- **Integration af juniorer på værkstederne:** Junior-elevernes senere mødetidspunkt på værkstederne har den u hensigtsmæssige konsekvens, at juniorerne ikke indgår som en fuldt integreret del af arbejdsfællesskabet på værkstedet. Det anbefales derfor at ændre juniorernes mødetider sådan at de svarer til unge-elevernes mødetider. Derudover oplever junior-eleverne, at de, som følge af deres rolle som arbejdsdreng på værkstederne, ikke bliver respekteret af lærere og andre elever i lige så høj grad som unge-eleverne gør, ligesom juniorerne finder deres arbejdsopgaver på værkstederne trivielle. Det kan på den baggrund overvejes, om junior-eleverne skal deltage på (mere) lige vilkår med unge-elever hvad angår arbejdsopgaver. Dette vil antageligt styrke juniorernes motivation til at forblive længere i uddannelsen, hvilket styrker deres selvforsørgelsesgrad efter endt TAMU-forløb.
- **Overbelægning af elever:** For at højne belægningsprocenten i Junior-TAMU (som samlet set er omkring 50 pct.) bør det overvejes at planlægge overbelægning af junior-elever i perioder. De gode erfaringer med periodevis overbelægning i Unge-TAMU kan med fordel inddrages.
- **Større fokus på uddannelse:** Blandt de tidligere junior-elever, som er selvforsørgende, er langt størstedelen i arbejde, mens kun få er i gang med en uddannelse. Det anbefales derfor, at der som led i Junior-TAMUs arbejde med de unges motivation til at tage en uddannelse og komme i arbejde sættes fokus på vigtigheden af at få en ungdomsuddannelse. Dette er især væsentligt målgruppens unge alder taget i betragtning. Som led heri anbefales det, at især udslusningsaktiviteterne i Junior-TAMU drejes yderligere i retning af uddannelsesmuligheder, fx ved gennemførelse af skolebesøg og skolepraktik.

- **Indsats mod hashmisbrug:** Det tyder på, at der i visse tilfælde er problemer med hashmisbrug blandt junior-eleverne, og det anbefales, at der fremover sættes fokus på dette for at mindske omfanget.

3. Junior-TAMU: Formål, opbygning og implementering

I dette kapitel ser vi nærmere på Junior-TAMUs formål og opbygning, herunder uddannelsens målgruppe, målsætninger og elevbelægning samt vurderer, i hvilken grad implementeringen af Junior-TAMU er forløbet efter hensigten.

3.1 Målgruppe

Bag den politiske beslutning om at etablere Junior-TAMU som forsøgsordning ligger et ønske om at få afklaret, hvorvidt den konsekvenspædagogiske holdning og metode, som danner grundlaget for TAMUs øvrige indsats, kan anvendes over for den yngre målgruppe af 15-17-årige unge med tilsvarende positive resultater til følge som i forhold til unge over 18 år. Målgruppen for Junior-TAMU er 15-17-årige meget udsatte unge, som har et behov for en særlig uddannelsesindsats på grund af personlige og sociale tilpasningsproblemer. De vejledende beskrivelser af målgruppen omfatter desuden:

- Unge, der enten har forladt folkeskolen uden at have opnået en afsluttet skoleuddannelse, eller som ikke kan komme videre i det ordinære uddannelsessystem og heller ikke vil kunne opnå beskæftigelse.
- Unge, hvor kriminelle handlinger, misbrug eller andre brud på almindelige sociale normer viser, at de har brug for en ekstraordinær pædagogisk indsats.
- Unge, der er idømt samfundssanktion på grund af kriminalitet, har opnået tiltalefråfald ved en domstol eller betinget dom under forudsætning af iværksættelse af særlige foranstaltninger.

Forudsætningen for optagelse i TAMU er, at de unge har *vilje* til at opnå en uddannelse, som kan medvirke til at ændre på deres udvikling og skabe grundlag for, at de kan komme i job eller fortsætte i en ungdomsuddannelse, men har vanskeligt ved det som følge af deres afvigende sociale og personlige væremåde.²

Flere af Junior-TAMUs kommunale samarbejdspartnere fremhæver, at de anser det for en stor fordel, at TAMU også kan rumme de vanskeligste unge, som har problemer med fx kriminalitet eller misbrug. Ifølge de interviewede samarbejdspartnere kan andre relevante tilbud til målgruppen ikke på samme måde rumme disse unge.

3.2 Formål og målsætninger

Formålet med Junior-TAMU er at udvikle et tilbud til målgruppen af meget udsatte 15-17-årige unge, der sikrer dem social integrering og nogle grundlæggende sociale og faglige kompetencer, som gør det muligt for dem enten at komme videre i andre ungdomsuddannelser eller at opnå beskæftigelse.

---

² Målgruppen er beskrevet i TAMUs 'Grundlagsdokument for gennemførelse af forsøg med junior-elev i TAMU' (TAMU, Forstandersekretariatet 2004).

Der er opstillet følgende konkrete målsætninger for Junior-TAMU:

- 1) De unge kommer i gang med en ungdomsuddannelse eller opnår beskæftigelse.
- 2) De unge opnår praktiske og teoretiske forudsætninger for senere at kunne påbegynde et forløb i en ordinær ungdomsuddannelse.
- 3) De unge etablerer tilknytningsforhold til et skolesystem, og ved disse faste rammer opnår de relationer til andre unge i uddannelse, herunder anderledes sociale holdepunkter end hidtil i deres tilværelse.³

Evalueringen vil vurdere, i hvilken grad ovennævnte formål og målsætninger er opnået, og vi vender derfor tilbage til målene senere i rapporten (se afsnit 3.9 'Implementering af Junior-TAMU' og kapitel 4 'Junior-TAMUs uddannelses- og beskæftigelseseffekt'). Før end vi gør det, vil vi nedenfor se nærmere på opbygningen af Junior-TAMU.

3.3 Uddannelsens opbygning

Junior-TAMU bygger grundlæggende på de samme principper som det traditionelle TAMU-tilbud, dog med enkelte konkrete ændringer, hvor man forsøger at tilpasse tilbuddet til den yngre målgruppe. Den grundlæggende målsætning i TAMU er at understøtte den enkelte elev i at få udviklet de arbejdsmæssige og sociale kompetencer, som er forudsætningen for enten at opnå en fast tilknytning til arbejdsmarkedet, eller kunne gennemføre en videre erhvervsrettet uddannelse.

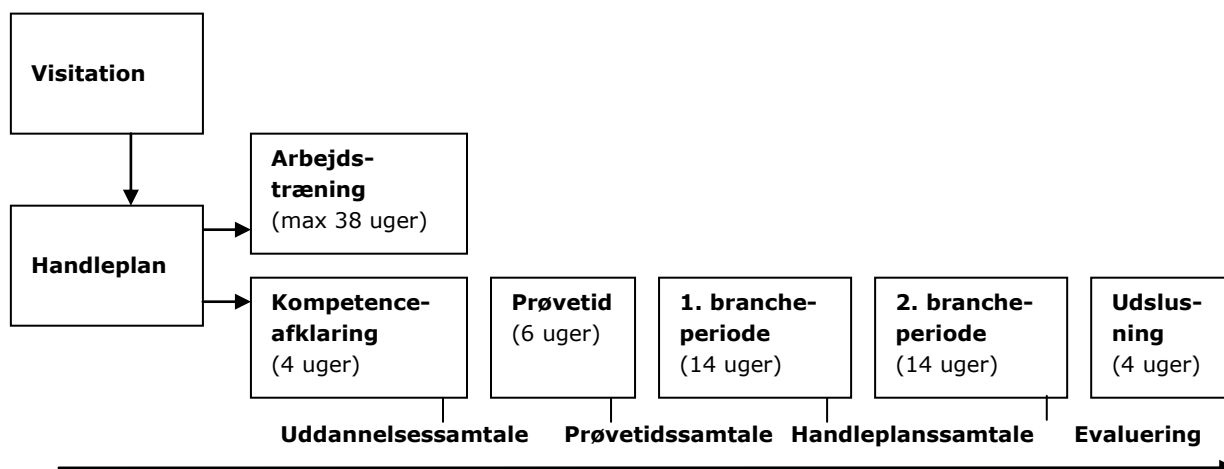
Junior-TAMU er en praktisk tilrettelagt uddannelse, hvor færdigheder fortrinsvis tilegnes gennem praksis og i mindre grad gennem teoretisk undervisning. Uddannelserne gennemføres under arbejdspladslignende vilkår på et af det enkelte TAMU-centers fem værksteder inden for områderne Metal, Male og montage, Kantine, Rengøring, Tekstil, Træ og Smed.

Nedenstående figur giver et overblik over opbygningen af Junior-TAMU som det er tænkt i sin helhed.

---

³ Målsætningerne er her sammenfattet i tre punkter, mens de er beskrevet mere detaljeret i TAMUs 'Grundlagsdokument for gennemførelse af forsøg med junior-elev i TAMU'.

Øversigt over uddannelsesforløb i Junior-TAMU

I det følgende gennemgås de forskellige elementer i Junior-TAMU, herunder visitationsprocedure og selve uddannelsesforløbet.

3.3.1 Visitationsprocedure

Visitationsmøde og forsamtale: Der er løbende optag af elever på Junior-TAMU, og proceduren for henvisning af elever til uddannelsen er relativt smidig, idet den kan tilpasses de unges individuelle forløb og behov. Første led i visitationsprocessen er en henvendelse til TAMU fra enten sagsbehandlere i den kommunale forvaltning, SSP-konsulenter, kontaktpersoner, UU-vejledere, børne- og ungeteam, unge-rådgivning, Kriminalforsorgen, ungdomsklubber eller andre institutioner. Efter en henvendelse til TAMU fra de nævnte parter afholdes et fælles *visitationsmøde*, hvor både TAMU, den unge og dennes forældre, den unges kontaktperson og evt. sagsbehandler fra kommunen deltager.

Ifølge de interviewede kommunale unge-kontaktpersoner, sagsbehandlere og UU-vejledere såvel som juniorkoordinatorer, ledere og sekretariatet på TAMU er det afgørende, at den unge får lov at se TAMU an gennem det første visitationsmøde. Den unge vises rundt på skolen, ser værkstederne og præsenteres for TAMUs undervisningsform og pædagogik. I tillæg til visitationsmødet afholder TAMU en individuel *forsamtale* med den unge og dennes kontaktperson samt evt. et familiemedlem og en repræsentant for forvaltningsmyndigheden, såfremt dette vurderes hensigtsmæssigt. Her afdækkes omstændigheder i den unges liv, som kan være en barriere for gennemførelse af et uddannelsesforløb, ligesom den unges ønsker til uddannelse og arbejde tales igennem. Der er således tale om en form for forventningsafstemning, hvor den unge hører om de vilkår og krav, som TAMU-uddannelsen stiller, og hvor TAMU samtidig har mulighed for at afklare, om den unge passer ind i målgruppen, samt hvilken form for indsats den unge har brug for. På baggrund af visitationsmøde og forsamtale træffes en beslutning om optagelse af den unge.

Formålet med at afholde visitationsmøde og forsamtale er at give den unge mulighed for at træffe et kvalificeret tilvalg af Junior-TAMU som tilbud, idet erfaringen viser, at ele-

ver, som ikke selv ønsker at gå på TAMU, som oftest klarer sig dårligt på skolen og stopper efter meget kort tid. Dette hænger ikke overraskende sammen med, at en vis portion motivation og medejerskab til beslutningen hos den unge, ifølge TAMU-ansatte og kommunale samarbejdspartner, er en forudsætning for et succesfuldt forløb.

Kommunal bevilling: Foruden en afklaring af hvorvidt den unge er motiveret for at starte hos TAMU, er det også nødvendigt, at der fra kommunens side bevilges midler til forløbet. Selve driftsudgiften for Junior-TAMU dækkes af en bevilling på finansloven, men de henvisende kommuner skal finansiere forsørgelsesgrundlaget for junior-eleverne. Der er tale om en såkaldt 'lommepegeydelse' på 1428 kr. pr. 14. dag med mulighed for en bonus på 252 kr. ved fuldt fremmøde, dvs. maksimalt 1680 kr. pr. 14. dag.⁴

Som led i kommunens henvisning af den unge til Junior-TAMU – og forud for bevilling af lommepegeydelsen – skal der foretages en § 50-undersøgelse med henblik på at afdekke ressourcer og vanskeligheder hos den unge og dennes familie, samt hvilket behov de har for støtte. Det er sagsbehandlere i forvaltningen, som foretager den relativt omfattende § 50-undersøgelse. Dette led i visitationsproceduren opleves af flere TAMU-centre, kontaktpersoner for de unge og UU-vejledere som en barriere, idet der let risikerer at gå for lang tid, fra den unge er præsenteret for Junior-TAMU som tilbud, til § 50-undersøgelsen er gennemført, og bevillingen foreligger. En u hensigtsmæssig konsekvens af en langsommelig sagsbehandlingsprocedure kan være, at den unge i mellemtiden mister motivationen for at starte på Junior-TAMU, fordi tidshorizonten bliver uklar. Flere af de interviewede juniorkoordinatorer og ledere på TAMU-centrene fortæller, at det netop er vigtigt, at et eventuelt TAMU-forløb igangsættes hurtigt, når den unge har indvilliget i at starte, for at undgå at den unge oplever et svigt og føler sig glemt under ventetiden.

Denne udfordring har man imødekommet i Odense, hvor TAMU-centret og kommunen har en fælles forståelse af, at kommunen skal have en bevilling klar, når de henvender sig omkring en potentiel junior-elev. Således oplever TAMU-center Odense, at Odense Kommune optræder hensigtsmæssigt og fleksibelt, hvad angår koordineringen af henvisning og bevilling, idet de handler hurtigt for at imødekomme, at den unge ikke parkeres i vente-position. Den hurtige sagsbehandling i Odense Kommune hænger, ifølge de interviewede TAMU-ansatte i Odense og ledere i kommunen, for det første sammen med, at alle visitationer til Junior-TAMU foregår gennem kommunens 'Ungevisitation', hvor alle udsatte unge med en aktiv børne- og ungesag, som er faldet ud af kommunens tilbud, samles op. For det andet er der fra ledelsesmæssig side i kommunen en klar prioritering af smidig og hurtig sagsbehandling i disse sager, hvilket fx understøttes af, at der foreligger en klar procedurebeskrivelse til sagsbehandlerne for bevilling af Junior-TAMU-forløb.

Som visitationsproceduren til Junior-TAMU er nu, er det altså ikke et krav, at der foreligger en bevilling fra kommunen til elevens lommepegeydelse, før det første møde mellem den unge og TAMU finder sted. Det er på baggrund af ovenstående – herunder

---

⁴ Ydelsen er baseret på Kommunernes Landsforenings takstblad (www.kl.dk).

især de gode erfaringer fra Odense Kommune – Rambøll Managements vurdering, at der fremadrettet bør fastlægges en procedure for henvisning af elever til TAMU, som sikrer, at kommunen har en bevilling parat – eller i hvert fald, at § 50-undersøgelsen er gennemført – forud for afholdelse af det første visitations- og orienteringsmøde, sådan at en hurtig opstart i TAMU for motiverede elever er mulig.

Flere TAMU-medarbejdere peger desuden på, at problematikken omkring den kommunale bevilling også handler om, at flere kommuner ikke er villige til at medfinansiere et Junior-TAMU-forløb. Af nogle TAMU-medarbejdere foreslås det derfor, at det kommunale medfinansieringskrav i form af lommepegeydelsen afskaffes. Der er imidlertid ikke enighed blandt TAMU-medarbejderne om, hvorvidt dette er den rette måde at imødekomme problemet på. Det fremhæves nemlig, at kommunal medfinansiering er med til at sikre et kommunalt medansvar over for den vanskelige målgruppe af unge. Samtidig opleves kommunernes tilbageholdenhed med at henvise unge på grund af medfinansieringskravet som en stor barriere for at kunne sikre en tilfredsstillende elevbelægning på Junior-TAMU. Det kan på denne baggrund anbefales, at det fremadrettet overvejes, hvorvidt det kommunale medfinansieringskrav er hensigtsmæssigt. Et alternativ til at afskaffe medfinansieringskravet kunne være at nedsætte beløbsstørrelsen.

3.3.2 **Handleplan**

Som led i optagelsesproceduren udarbejdes der i samarbejde mellem TAMU og junior-eleven en individuel handleplan, der beskriver formål og målsætninger med optagelsen. Handleplanen afklarer, hvad det er den unge vil opnå med sit forløb i Junior-TAMU på såvel det faglige som personlige og sociale plan. Endvidere udarbejdes en plan for den unges uddannelsesforløb i Junior-TAMU ud fra de umiddelbare ønsker, eleven har til bl.a. branche. Først efter endt kompetenceafklaringsforløb tilføjes i handleplanen, hvilket kompetenceniveau eleven har og skal sigte på at opnå.

3.3.3 **Uddannelsesforløb**

Organisatorisk er der overordnet set tale om to mulige modeller for det uddannelsesforløb, der fastlægges i handleplanen. Enten starter den unge direkte i arbejdsstræning af op til 38 ugers varighed med mulighed for deltagelse i ekstern undervisning, hvis fx undervisningspligten foreskriver det, eller også – som det oftest er tilfældet – påbegyndes et forløb meget lig tilbuddet til unge-elever i TAMU. Sidstnævnte model indledes med et kompetenceafklaringsforløb efterfulgt af prøvetid og brancheperiode i et eller flere af TAMUs værksteder. Elementerne i dette uddannelsesforløb beskrives enkeltvist i det følgende, ligesom de kan ses i oversigtsform i figuren ovenfor.

Kompetenceafklaring og indslusning: Uddannelsen indledes med et 20-dages kompetenceafklaringsforløb, som er en slags afprøvning af, hvorvidt Junior-TAMU er det rette tilbud for den unge samt en afklaring af den unges kompetenceniveau. Under kompetenceafklaringen deltager den unge på et værksted efter eget valg (såfremt der er plads på værkstedet) og har her mulighed for at se TAMUs uddannelsesform og -indhold an, inden den egentlige prøvetid på et værksted begynder. Efter kompetenceafklaringen og forud for den egentlige prøvetid afholder faglæreren på det pågældende værksted en uddannelsessamtale med eleven om, hvordan elevens første tid på værkstedet er forlø-

bet og informerer om de fremtidige arbejdsopgaver, som den unge skal varetage på værkstedet under en egentlig prøvetid. Det tilstræbes, at faglærer og elev når til enighed om en forståelse af, hvordan eleven klarer sig på værkstedet, og hvad indholdet af det videre forløb er.

Prøvetid: Herefter starter en prøvetid af 6 ugers varighed på værkstedet, hvor eleven får mulighed for at afprøve de arbejdsopgaver, som hører under det pågældende værksted. Efter endt prøvetid afholdes en prøvetidssamtale, hvor der gøres status over elevens situation og uddannelsesforløb, og det videre forløb planlægges. En del junior-elever når ikke længere i uddannelsesforløbet end til prøvetiden, der i disse tilfælde tjener til at afklare, hvad der skal ske for den unge fremover. Det kan være, at den unge har fået mod på at skulle tilbage på skolebænken og færdiggøre 9. klasse eller måske starte på teknisk skole. I alle tilfælde tilstræbes det, at den unges situation afklares, og der planlægges et videre forløb, hvor faglærer eller juniorkoordinator på TAMU kan hjælpe den unge videre – også selvom dette forløb måtte være uden for TAMU-regi.

Brancheperiode: Hvis den unge vælger at fortsætte i Junior-TAMU gennemføres efter prøvetiden en 1. og 2. brancheperiode på et værksted. Begge brancheperioder er af 14 ugers varighed. Det er muligt at stoppe uddannelsen og opnå uddannelsesbevis efter såvel 1. som 2. brancheperiode.

Udslusning: Afslutningen på Junior-TAMU-uddannelsen er et udslusningsforløb, hvor elevens videre uddannelses- eller arbejdssituation afklares. Efter endt brancheperiode evalueres elevens tid i TAMU, og et udslusningsforløb af op til 4 ugers varighed igangsættes. Udslusningen kan indebære besøg på relevante uddannelsesinstitutioner, hjælp til jobsøgning og hjælp til at finde en praktikplads. Disse udslusningsaktiviteter kan også gennemføres, hvis eleven vælger at stoppe førend gennemført uddannelse, og det vil da være en del af den føromtalt afklaring, hvor eleven hjælpes videre til rette tilbud eller aktivitet.

3.4 **Fleksibilitet omkring varighed og gennemførelse af uddannelsesforløb**

Varigheden af de forskellige dele af uddannelsesforløbet, angivet i uger, danner rammen om, hvad der skal til for at opnå et kompetencebevis efter gennemført uddannelse. Uddannelsen er imidlertid meget fleksibelt indrettet, og langt de fleste junior-elever følger da heller ikke det beskrevne forløb uden afbrydelser. Som nævnt stopper mange juniorer undervejs i forløbet, enten fordi de ikke er motiverede for at fortsætte, eller fordi de er blevet afklaret om, at et andet tilbud eller forløb er mere passende for dem.

De forskellige dele af uddannelsen gennemføres som led i individuelle forløb med løbende opstart, og der er således en konstant til- og afgang af elever på værkstederne. Dette elevflow forstærkes af, at eleverne kan afmeldes et værksted – enten efter eget ønske eller som afskedigelse eller bortvisning, hvis de ikke overholder skolens regler. Afmelding kan være alt mellem en enkelt dag og et par uger, men bliver fraværet for langvarigt, vil det typisk medføre en ny prøveperiode, hvor man starter forfra. For at holde styr på antallet af dage, som eleverne er på et værksted, har de hver især en uddannelsesbog, som faglæreren på deres værksted dagligt skriver i og krydser af for fremmøde.

Mens den unge er afmeldt "sit eget værksted", kan vedkommende indgå i arbejdet på et andet værksted. Men antallet af dage på et andet værksted tæller ikke med som dage gennemført på det oprindelige værksted, så for de dage, som eleven er frmeldt sit værksted, sættes der ikke kryds i uddannelsesbogen. Den faktiske tid, som de unge har tilknytning til Junior-TAMU, vil derfor som oftest langt overstige det antal dage, hvor de indgår i kompetenceafklaring, prøvetid eller brancheperioder.

3.5 Tilpasning af TAMU til junior-elever

Som tidligere nævnt, er der i opbygningen af Junior-TAMU foretaget en række konkrete tilpasninger, der forsøger at tage højde for, at junior-eleverne er yngre end unge-eleverne over 18 år, som TAMU oprindeligt er udviklet til. Der er tale om følgende tilpasningsforanstaltninger:

Kortere arbejdsdag: Junior-elever har en 30-timers arbejdsuge fordelt over ugens fem hverdage mod unge-elevernes 37-timers arbejdsuge. Det betyder, at junior-eleverne møder en time senere end unge-eleverne om morgenen og går hjem en halv time tidligere om eftermiddagen. Desuden starter junior-elevens dag med morgenmad og en samtale hos juniorkoordinatoren på skolen, ligesom den afsluttes med et kort møde hos koordinatoren, således at der dagligt følges op på junior-elevens forløb og tages fat på eventuelle problemer eller konflikter, som eleven måtte have.

Flere af de interviewede faglærere peger på, at det er en udfordring for tilrettelæggelsen af juniorenes arbejdsdag på værkstederne, at de møder senere og går tidligere. På værkstederne afholdes hver dag et morgenmøde, hvor faglærerne fordeler arbejdsopgaverne mellem eleverne og instruerer eleverne i nye opgaver. Junior-eleverne er ikke med til morgenmødet på værkstedet grundet deres senere mødetid, hvilket nogle faglærere og elever mener, har den uhensigtsmæssige konsekvens, at juniorerne ikke er en fuldt integreret del af værkstedet. Det kan have negativ betydning for juniorenes glæde ved at være på værkstedet, ligesom deres motivation og engagement formindskes, hvis de oplever ikke at høre til.

Omvendt giver alle interviewede junior-elever og juniorkoordinatorer udtryk for, at deres daglige morgen- og eftermiddagsmøde, hvor elevens situation og erfaringer tages op, har en meget positiv effekt, i og med at eventuelle konflikter eller utilfredshed løses med det samme.

Det er således ikke entydigt, hvordan juniorenes skoledag bedst tilrettelægges, men noget tyder på, at det bør overvejes nøje, om man kunne planlægge deres forløb således, at de i højere grad kan blive en integreret del af værkstedets samlede arbejdsdag og samtidig have den tætte kontakt til skolens juniorkoordinator.

Arbejdsdrenge: Junior-eleverne indgår i TAMUs ordinære uddannelsesaktiviteter som en form for arbejdsdrenge eller ungarbejdere. Det betyder, at de i mindre grad end unge-eleverne har ansvar for fx at betjene maskiner og i højere grad "går til hånde" på værkstederne. Fra TAMUs side er den pædagogiske pointe hermed, at junior-eleverne får lov at snuse til, hvilke arbejdsopgaver de kan komme til at udføre inden for en given bran-

che, mens det forhold, at de ikke umiddelbart får de mest spændende arbejdsopgaver, motiverer dem til at komme videre og eventuelt påbegynde et ordinært uddannelsesforløb.

Arbejdsdelingen, hvor juniorerne fungerer som arbejdsdreng, varierer imidlertid fra værksted til værksted alt efter typen af arbejdsopgaver. Nogle faglærere angiver således, at junior- og unge-elever har samme typer af arbejdsopgaver, såfremt dette er hensigtsmæssigt og forsvarligt. Dette kan fx være tilfældet, hvis der i en periode er færre unge-elever på et værksted end normalt, og der derfor mangler arbejdskraft til at producere de varer, som der er ordrer på. Her kan junior-eleverne inddrages som en ligeværdig – og nødvendig – arbejdskraft.

Dette billede bekræftes af, at der blandt de interviewede junior-elever er forskellige opfattelser af, i hvor høj grad de oplever at indgå på værkstederne som arbejdsdreng. Der er dog en tendens til, at elever, som er overgået fra junior- til unge-elev, mærker en tydelig forskel i retning af, at de bliver mere respekteret som unge-elever. Dette hænger ifølge flere elever også sammen med den store økonomiske forskel, der er mellem at være junior- og unge-elev (unge-elever modtager et forsørgelsesgrundlag, der nogenlunde svarer til dagpenge). Således peger flere af de interviewede elever på, at juniorer er underbetalte, hvilket opleves som særligt uretfærdigt i de tilfælde, hvor de varetager stort set de samme arbejdsopgaver som unge-eleverne. Endvidere oplever flere af de interviewede elever, at lærerne ikke udviser juniorer den samme respekt som unge-elever.

Pædagogik: Den pædagogiske tilgang i Junior-TAMU er, som for TAMUs øvrige aktiviteter, konsekvenspædagogikken. Både faglærere, koordinatore og ledere på TAMU-centrene angiver, at der ikke tages konkret eller systematisk forbehold i den pædagogiske praksis for at tilpasse tilgangen til den yngre målgruppe. Dog angiver flere af de interviewede TAMU-medarbejdere, at de er tilbøjelige til at give junior-elever lidt længere snor end unge-elever, og at junior-eleverne kan have brug for mere information og forklaring af regler og konsekvenser, for at konsekvenspædagogikken fremstår meningsfuld for dem. Dette vender vi tilbage til i afsnit 5.9 'Konsekvenspædagogik over for juniorer'.

Samlet set vedrører tilpasningen af TAMUs aktiviteter til de yngre junior-elever således en kortere arbejdsdag, rollen som arbejdsdreng på værkstederne samt en ekstra indsats for at forklare regler og konsekvenser som led i TAMU-medarbejdernes praktisering af konsekvenspædagogikken over for juniorer, når det vurderes nødvendigt.

3.6 Elevprofiler

I det følgende præsenterer vi en profil på TAMUs junior-elever ved at se på deres alder, køn og niveauet for afgangsklasse ved optagelse på TAMU.

Alder: Gennemsnitsalderen for optagede junior-elever er 16 år og 3 måneder. Der er ikke bemærkelsesværdige forskelle i gennemsnitsalderen ved optagelse hverken over tid i forsøgsperioden fra 2005-2008 eller fordelt på de fire TAMU-centre.

Køn: Langt størstedelen af junior-eleverne er drenge. Tabellen nedenfor viser, at for alle fire år er mindst fire ud af fem junior-elever drenge. De samlede tal dækker over enkelte lokale forskelle, hvoraf Aalborg og Århus udgør de to mest bemærkelsesværdige tilfælde. Andelen af piger blandt junior-eleverne i Aalborg udgør i tre ud af periodens fire år knap en tredjedel (det resterende år udgør andelen af piger 16 pct.), hvilket er over gennemsnittet for de fire TAMU-centre samlet set. I Århus er der omvendt meget store udsving over tid i andelen af piger, idet der i 2005 og 2008 slet ingen piger er på Junior-TAMU, mens der i 2006 og 2007 er hhv. 20 og 22 pct. piger. De store udsving på kønsfordelingen i Århus skal ses i lyset af, at der her er relativt få junior-elever samlet set, hvorfor optagelse af blot en enkelt pige rykker meget ved fordelingen.

Tabel 1: Kønsfordeling blandt Junior-TAMU-elever opgjort pr. år for alle fire centre samlet (Kilde: TAMU)

	2005	2006	2007	2008 (juni)
Piger	11 %	14 %	20 %	16 %
Drenge	89 %	86 %	80 %	84 %

Afgangsklasse: Tabel 2 nedenfor viser, at junior-eleverne i gennemsnit har gennemført omkring 8 års skolegang, inden de optages på TAMU. Det vil med andre ord sige, at de ikke har gennemført folkeskolens 9. klasses eksamen. Eleverne falder således inden for Junior-TAMUs målgruppe, som netop henvender sig til unge, der ikke har afsluttet folkeskolen.

Tabel 2: Gennemsnitsafgangsklasse for Junior-TAMU-elever opgjort pr. år samlet for alle fire centre (Kilde: TAMU)

	2005	2006	2007	2008 (juni)
Afgangsklasse i gennemsnit	7,89	8,22	8,19	7,91

3.7 Elevbelægning

Da Junior-TAMU blev etableret, valgte man at oprette 10 juniorpladser på hvert af de fire TAMU-centre, dvs. 40 pladser i alt. Andelen af junior-elever på TAMU-centrene er dermed væsentligt mindre end andelen af unge-elever, hvilket skyldes, at Junior-TAMU netop er en forsøgsordning, og at man fra TAMU-Sekretariatets side ikke ønskede at Junior-eleverne skulle dominere elevsammensætningen på skolerne.

Nedenstående tabel 3 viser det faktiske optag af junior-elever på de fire skoler i indsatsperioden.

Tabel 3: Antal Junior-TAMU-elever opgjort pr. år og samlet for alle fire år for hvert center samt for alle fire centre (Kilde: TAMU)

Antal junior-elever	2005	2006	2007	2008 (juni)	Samlet
København	18	33	22	19	92
Odense	19	31	32	23	105
Århus	2	10	9	7	28
Aalborg	12	25	32	18	87
I alt	51	99	95	67	312*

Tabellen viser antallet af personer, der i de enkelte år (2005-2008) har været indskrevet som junior-elever på de fire TAMU-centre.

*) Personer, der har været indskrevet flere år som junior-elever, fremgår flere gange i tabellen. Det samlede antal personer, der har været indskrevet som Junior-TAMU-elever er 220.

Som det fremgår af tabellen, er der både i Aalborg, Odense og København optaget flere elever, end antallet af junior-elevpladser på de respektive skoler lægger op til. Det skyldes, at den helt overvejende del af eleverne ikke har været junior-elever på TAMU skolerne hele sammenhængende år. I Århus har man kun et enkelt år optaget 10 junior-elever svarende til det antal pladser, der har været til rådighed for elevgruppen.

Gennemsnitligt har de 220 unge, der har været Junior-TAMU-elever, gået på skolerne i 17,3 uger, hvilket samlet set svarer til 74,5 årselever i perioden 2005 til medio 2008. Til sammenligning har skolerne haft plads til 140 årselever, hvis der havde været fuld belægning hver eneste uge gennem hele perioden. Det vil sige, at Junior-TAMU har haft en belægningsprocent på godt 50 pct. Dette er ifølge TAMU-Sekretariatet ikke tilfredsstillende, idet man ønsker en belægning på minimum 100 pct. Unge-TAMU har i længere perioder en belægning på omkring 125 pct., hvilket ifølge Sekretariatet fungerer godt og giver en god dynamik på værkstederne. Årsagen til, at der ikke er større belægning på Junior-TAMU, er ifølge TAMU-Sekretariatet og de interviewede medarbejdere på de fire TAMU-centre, at kommunerne er tilbageholdende med at henvise unge i målgruppen - dels på grund af medfinansieringskravet i form af lommepengeydelse til eleverne, og dels på grund af den omfattende § 50-undersøgelse, som skal danne grundlag for en henvisning. Det er derfor Rambøll Managements vurdering, at der fremadrettet bør gøres en indsats for at sikre et mere formaliseret samarbejde mellem Junior-TAMU og kommunerne omkring henvisning af unge, sådan at kommunal tilbageholdenhed omkring bevilling af midler ikke er en hindring for elevbelægning på TAMU-centrene.

Ud over dette er det i betragtning af den store gennemstrømning af junior-elever også forventeligt, at der vil være perioder med et lavere antal junior-elever. Dertil kommer, at skolerne som en del af deres pædagogik anvender muligheden for at bortvise eleverne midlertidigt fra uddannelsen, fx hvis de ikke deltager i undervisningen eller overtræder regler. Selvom eleverne kun er bortvist i kortere tid ad gangen, medfører denne praksis naturligt en lavere belægningsprocent. Man kan derfor overveje, om skolerne på baggrund af disse to faktorer også på Junior-TAMU burde planlægge overbelægning i perioder, under forudsætning af at antallet af junior-elever tilpasses antallet af øvrige elever på skolerne samt TAMU-medarbejdernes ressourcer. Samlet set er det med de

nævnte faktorer in mente Rambøll Managements vurdering, at skolerne med en belægningsprocent på godt 50 pct. falder inden for et acceptabelt niveau.

3.8 Hvor mange gennemfører?

Nedenstående tabel giver et overblik over antallet af junior-elever, der gennemfører de forskellige elementer i uddannelsesforløbet. Tabellen viser, at kun få junior-elever gennemfører uddannelsen. For en væsentlig andel på godt 18 pct. skyldes deres afslutning af Junior-TAMU før tid dog, at de overgår til Unge-TAMU (fordi de fylder 18 år), og i disse tilfælde er det således ikke retvisende at tale om frafald.

Tabel 4: Junior-TAMU-elever, der gennemfører forskellige elementer i uddannelsen (Kilde: TAMU)

	Andel i pct. af samtlige personer, der har været indskrevet i Junior-TAMU	Antal
Gennemført brancheperiode 2	5 %	10
Gennemført brancheperiode 1	4 %	9
Gennemført prøveperiode	18 %	40
Overgået til Unge TAMU uden gennemførelse af brancheperiode eller prøveperiode	5 %	10
Fortsat junior-elev uden gennemførelse af periode	0 %	1
Afbrudt Junior-TAMU-forløb uden gennemført periode	68 %	149
Total	100 %	220

**Tabellen angiver hver enkelt junior-elevs højeste gennemførte niveau
Hver elev fremgår kun én gang i tabellen
Data er opgjort pr. 19.1.2009**

En del har gennemført uddannelsen, efter de er overgået til Unge-TAMU. Kun 4 af de 10, der har gennemført brancheperiode 2, har gennemført, mens de var junior-elever. Vi vurderer imidlertid ikke, det er afgørende, om de unge gennemfører brancheperioderne før eller efter, de fylder 18 år.

Der findes flere forklaringer på det relativt høje frafald fra Junior-TAMU. Ifølge de interviewede faglærere, juniorkoordinatorer og ledere på TAMU-centrene skyldes den lave gennemførelsesprocent bl.a., at målgruppen med sin relativt unge alder ofte ikke er afklaret omkring deres job- og uddannelsesønsker. Et Junior-TAMU-forløb har derfor ofte en afklarende funktion for eleverne, hvor de fx finder ud af, at de vil tilbage og gøre 9. klasse færdig, at de vil ud og have et arbejde, på Teknisk Skole eller noget helt fjerde. I disse tilfælde kan man tale om, at frafaldet er positivt for så vidt, at den unge påbegynder et andet konstruktivt tilbud eller forløb, når vedkommende forlader Junior-TAMU. Den lave gennemførelsesprocent skyldes imidlertid også frafald af mere negativ karakter, som ifølge de interviewede parter fx relaterer sig til målgruppens manglende motivation for at gå i skole. Netop derfor understreger de interviewede TAMU-medarbejdere vigtigheden af, at der i forbindelse med optagelse af junior-elever skabes en situation, hvor den unge tager del i beslutningen om at starte på Junior-TAMU. Endelig peger TAMU-medarbejderne på, at problemer omkring hashmisbrug også er en medvirkende årsag til det store frafald blandt eleverne. De unges hashforbrug finder af og til sted inden for skoletiden, om end det naturligvis ikke er tilladt, men derudover er det pri-

mært i deres fritid, at de unge ryger hash. Ifølge TAMU-medarbejderne udgør hashrygning et problem, uanset om det finder sted i skole- eller fritid, idet det har en sløvende effekt på de unge, som angiveligt bliver mere ligeglade med at passe deres skolegang som følge af et eventuelt hashmisbrug.

De nævnte årsager til den lave gennemførelsesprocent er ikke overraskende, målgruppen af meget udsatte unge taget i betragtning. Ikke desto mindre eller måske netop fordi der er tale om velkendte om end svære problemstillinger i relation til målgruppen, er det Rambøll Managements vurdering, at man fremadrettet bør have niveauet for gennemførelse af Junior-TAMU som et opmærksomhedspunkt. Det anbefales derfor, at der som led i et fremtidigt Junior-TAMU igangsættes en særlig indsats for at fastholde junior-elever. Dette især set i lyset af den positive effekt, som gennemførelse af Junior-TAMU har i forhold til elevernes selvforsørgelsesgrad (se afsnit 4.1 'Selvforsørgelse efter endt Junior-TAMU-forløb').

3.8.1 Varighed af Junior-TAMU-forløb

Nedenstående tabel viser i oversigtsform længden af Junior-TAMU-forløbene. I gennemsnit har elevernes forløb på skolen varet i lidt over 17 uger.

Tabel 5: Varighed af elevernes forløb i Junior-TAMU (Kilde: TAMU)

Længde af Junior-TAMU-forløb	Andel i pct.	Antal
Mindre end 6 uger	20,5 %	45
6 til 13 uger	30,5 %	67
3 til 6 måneder	26,8 %	59
6 til 12 måneder	16,8 %	37
Mere end et år	5,5 %	12

Varigheden af de unges forløb i Junior-TAMU kan forventes at have betydning for deres udbytte af uddannelsen. Det tager tid at lære de konsekvenspædagogiske principper, som ligger til grund for Junior-TAMU at kende. I takt med at eleverne opnår kendskab til konsekvenspædagogikken er det også mere sandsynligt, at de lærer at tage ansvar for deres handlinger og på den måde tilegner sig nogle af de sociale kompetencer, som også er formålet med TAMU-uddannelsen – end hvis de ikke når at lære konsekvenspædagogikken at kende, fordi de kun er i uddannelsen meget kort tid. Formålet med Junior-TAMU er netop ikke blot at bestå en eksamen, men at tilegne sig mere grundlæggende kompetencer, som kan være svære at måle og veje, og som det endvidere tager et stykke tid at tilegne sig. Derfor er det positivt, at junior-eleverne i gennemsnit har gået på skolen i lidt mere end 17 uger, hvilket vurderes at være relativt lang tid. Et opmærksomhedspunkt fremover kunne dog være at arbejde for at forlænge varigheden af elevernes forløb yderligere, idet mange af de kompetencer, som de unge kan lære gennem TAMU, antageligt tilegnes over tid.

3.9 Implementering af Junior-TAMU

Forudsætningen for at kunne vurdere effekterne af Junior-TAMU er, at uddannelsen er implementeret efter hensigten. Såfremt implementeringen ikke forløber planmæssigt, og der fx er elementer i uddannelsen, som det ikke er lykkedes at gennemføre, vil den ind-

sats, som vi vurderer effekterne af, ikke svare overens med intentionen i Junior-TAMU. I det følgende vil vi derfor vurdere, i hvilket omfang Junior-TAMU er implementeret som planlagt.

På baggrund af de gennemførte interviews og casebesøg samt det statistiske materiale, er det Rambøll Managements vurdering, at de unge, som har deltaget i Junior-TAMU, falder ind under målgruppen. Ligeledes vurderes det, at de planlagte aktiviteter i relation til undervisning og juniorenes deltagelse på værkstederne er implementeret efter hensigten, som det er beskrevet i grundlaget for Junior-TAMU, dog med den undtagelse at det ikke har været muligt at integrere ordinære undervisningstilbud for junior-eleverne.⁵ Dette forklares af de interviewede medarbejdere i TAMU-Sekretariatet med, at det var langt dyrere at indarbejde ordinære undervisningstilbud på skolen end forventet.

Hvad angår proceduren for henvisning af elever til Junior-TAMU, er det Rambøll Managements vurdering, at der som led i implementeringen af uddannelsen med fordel kunne have været gjort en mere omfattende indsats i forhold til at etablere et tættere og mere formaliseret samarbejde med relevante parter i kommunen, sådan at de tidligere nævnte administrative udfordringer i forhold til kommunernes bevilling af elevernes lomme-pengeydelse kunne imødekommes. Desuden kunne man med fordel i højere grad arbejde for at synliggøre Junior-TAMU som tilbud over for de kommunale samarbejdspartnere end det hidtil har været tilfældet. Tilsammen vil dette formentlig bidrage til at højne andelen af elever, der henvises til Junior-TAMU. Der er dog forskel på, hvor stor en indsats TAMU-centrene har gjort på dette område, og derfor er anbefalingen mere relevant for nogle TAMU-centre end andre. Samarbejdet mellem TAMU og kommuner samt kommunernes procedure for henvisning af elever bør ikke desto mindre være et opmærksomhedspunkt i implementeringen af en fremtidig Junior-TAMU-indsats.

Som fremført i de foregående afsnit er det endvidere Rambøll Managements vurdering, at en belægningsprocent på omkring 50 pct. ligger inden for det acceptable – især den konsekvenspædagogiske tilgang taget i betragtning, hvor eleverne i perioder afmeldes uddannelsen og lader en plads stå tom, mens de er væk. Frafaldet fra uddannelsen er derimod højere, end man kunne ønske sig, også selvom det tages i betragtning, at en væsentlig andel af frafaldet skyldes, at de unge påbegynder andre uddannelsesaktiviteter, ligesom knap en femtedel af de juniorer, der ikke gennemfører junior-forløbet, snarere end at falde fra overgår til Unge-TAMU. Med disse betragtninger in mente, er det alligevel Rambøll Managements vurdering, at frafaldsprocenten kan ses som indikator for, at implementeringen af Junior-TAMU kan forbedres, for så vidt man ønsker at flere elever skal gennemføre uddannelsen. Dette bør være et opmærksomhedspunkt i TAMU-regi fremover.

Implementeringen af Junior-TAMU vurderes samlet set at være forløbet i henhold til de planlagte hensigter og målsætninger. De opmærksomhedspunkter, som er angivet

---

⁵ For en beskrivelse af hensigten om at tilbyde ordinær uddannelse til junior-elever omfattet af undervisningspligten, se 'Grundlagsdokument for gennemførelse af forsøg med junior-elev i TAMU' (TAMU 2004: 3).

ovenfor, vurderes ikke at have afgørende betydning for den gennemførte implementering af uddannelsen, men har snarere en fremadrettet karakter som forhold, der bør tages højde for i en fremtidig indsats.

4. Junior-TAMUs uddannelses- og beskæftigelseseffekt

I dette kapitel ser vi nærmere på elevernes udbytte af Junior-TAMU, herunder især hvad angår uddannelses- og beskæftigelseseffekten af uddannelsen. Uddannelses- og beskæftigelseseffekten knytter sig til Junior-TAMUs målsætning om, at de unge kommer i gang med en ungdomsuddannelse eller opnår beskæftigelse efter endt TAMU-forløb. For at vurdere i hvilken grad denne målsætning er opfyldt, ser vi i kapitlets første afsnit på elevernes selvforsørgelsesgrad efter endt TAMU-forløb. Derefter ser vi nærmere på målsætningen om, at de unge opnår praktiske og teoretiske forudsætninger for senere at kunne påbegynde et forløb i en ordinær ungdomsuddannelse, samt målsætningen om, at de unge får tilknytning til skolesystem og opbygger anderledes sociale relationer end hidtil i deres liv.

4.1 Selvforsørgelse efter endt Junior-TAMU-forløb

De statistiske analyser viser, at de tidligere junior-elever generelt har en høj selvforsørgelsesgrad efter afslutningen af deres Junior-TAMU-forløb. Junior-elevernes selvforsørgelsesgrader henholdsvis 0-3 måneder, 3-6 måneder og 9-12 måneder efter afslutningen af forløbet fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 6: Gennemsnitlig selvforsørgelsesgrad efter afslutning af Junior-TAMU forløb (Kilde: DREAM)

	Gennemsnitlig selvforsørgelsesgrad	Antal elever
0-3 måneder efter afslutning af Junior-TAMU-forløbet	74 %	131
3-6 måneder efter afslutning af Junior-TAMU-forløbet	69 %	123
9-12 måneder efter afslutning af Junior-TAMU-forløbet	66 %	87

Tabellen viser, at selvforsørgelsesgraden falder over tid. Der er således en lidt højere selvforsørgelsesgrad i perioden umiddelbart efter afslutningen af Junior-TAMU end i den efterfølgende periode. En selvforsørgelsesgrad på 74 pct. i de første tre måneder efter den enkelte elev har forladt Junior-TAMU vidner om, at skolerne i høj grad lykkes med at hjælpe juniorerne i job eller uddannelse. Det efterfølgende fald i selvforsørgelsen viser, at en del af de unge falder fra dette job eller uddannelse i løbet af det første halve til hele år. En selvforsørgelsesgrad i denne målgruppe på 66 pct. er ikke umiddelbart lav. Til sammenligning har TAMUs unge-elever, som har gennemført TAMU, en selvforsørgelsesgrad på knap 60 pct. et år efter afslutningen af forløbet. De unge-elever, der ikke gennemfører TAMU-uddannelsen, har en selvforsørgelsesgrad på lige under 50 pct. et år efter afslutningen af forløbet⁶.

I nedenstående afsnit gennemfører vi en analyse, der fokuserer på at afdække, i hvilken udstrækning de opnåede resultater i form af elevernes selvforsørgelse kan tilskrives Junior-TAMU.

---

⁶ Tallene stammer fra Undervisningsministeriets evaluering af TAMU fra 2008. De anførte selvforsørgelsesgrader er opgjort for elever med afgangsåret i 2007. For elever med tidligere afgangsåret er selvforsørgelsesgraden lavere.

4.1.1 Gennemførelse af Junior-TAMU højner selvforsørgelsen

På baggrund af informationer fra Arbejdsmarkedsstyrelsens DREAM-database har vi gennemført en række analyser af elevernes selvforsørgelsesgrad efter afslutningen af Junior-TAMU-forløbet. I det følgende præsenterer vi en sammenligning af de elever, der har gennemført Junior-TAMU med de, der ikke har gennemført uddannelsen.

Forskellene i selvforsørgelsesgraden mellem de junior-elever, der har gennemført forløbet, og dem der ikke har gennemført, fungerer som indikator på effekten af Junior-TAMU-forløbet. Begge grupper tilhører Junior-TAMUs målgruppe, i og med de er visiteret til forløbet. Umiddelbart adskiller de to grupper sig alene ved, om de har gennemført forløbet eller ej, hvorfor de, der ikke har gennemført forløbet, kan fungere som kontrolgruppe i analysen. Styrken ved denne tilgang er, at kontrolgruppen i høj grad er sammenlignelig med indsatsgruppen, da begge grupper er visiteret til Junior-TAMU. En svaghed ved tilgangen er, at kontrolgruppen kan adskille sig systematisk ved et fx lave re motivationsniveau, ringere personlige, sociale og faglige kompetencer, hvilket kan være årsagen til, at denne gruppe ikke gennemfører forløbet. Omvendt skyldes en del af frafaldet fra Junior-TAMU netop også, at juniorerne fortsætter deres folkeskoleuddannelse, påbegynder ordinær ungdomsuddannelse eller kommer direkte i job. Det er Junior-TAMU medarbejdernes vurdering, at det generelt *ikke* er de mest kompetente og de mest uddannelses- eller jobmotiverede elever, der bliver i Junior-TAMU og gennemfører forløbet. Juniorernes rolle som 'arbejdsdreng' understøtter, at de mere ressourcestærke elever på et tidligt tidspunkt i forløbet sluses ud i ordinær uddannelse el. lign.

En central udfordring i denne analyse er, at kun en begrænset del af junioreleverne har gennemført Junior-TAMU-forløbet, hvilket gør, at analyserne er gennemført på et begrænset antal personer. De identificerede sammenhænge er imidlertid tydelige, og de er identificeret på populationsopgørelser. På denne baggrund er det vores vurdering, at forskellene på de, der har gennemført og de, der ikke har, bør fortolkes som effekter af Junior-TAMU.

Tabel 7: Selvforsørgelsesgrad efter afslutningen af Junior-TAMU fordelt på gennemførelsesstatus i forhold til uddannelsens prøveperiode (Kilde: DREAM)

	Selvforsørgelsesgrad efter afslutningen af Junior-TAMU		
	0-3 måneder efter afslutning	3-6 måneder efter afslutning	9-12 måneder efter afslutning
Ikke gennemført prøveperiode	71 % (108)	68 % (102)	65 % (73)
Gennemført prøveperiode	87 % (25)	74 % (21)	69 % (14)
Total	74 % (133)	69 % (123)	66 % (87)

Ovenstående tabel viser, at selvforsørgelsesgraden generelt er højere blandt de junior-elever, der har gennemført prøveperioden, i forhold til dem der er faldet fra inden. Dette resultat indikerer, at gennemførelsen af Junior-TAMU højner tilknytningen til uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet.

I nedenstående tabel har vi gennemført en tilsvarende analyse af selvforsørgelsesgraden, blandt dem der har (og ikke har) gennemført den 2. brancheperiode i Junior-TAMU. Tabellen viser det samme resultat som ovenstående tabel og bekræfter dermed billedet af Junior-TAMUs positive effekt på juniorernes efterfølgende beskæftigelsessituation. Tendensen til forskel mellem de to grupper er noget større, når det gælder gennemførelsen af 2. brancheperiode. Dette kan formentlig til dels forklares ved prøveperiodens og 2. brancheperiodes forskellige varighed. Som bekendt varer prøveperioden 6 uger, mens 2. brancheperiode varer 14 uger. På grund af periodernes forskellige varighed er forskellen mellem dem, der gennemfører/ikke-gennemfører 2. brancheperiode, potentielt set væsentligt større end forskellen mellem dem, der gennemfører/ikke-gennemfører prøveperioden – for så vidt det antages, at elevens udbytte af Junior-TAMU stiger som følge af varigheden af forløbet. Det skal dog her understreges, at kun et beskedent antal juniorelever har gennemført anden brancheperiode, hvilket svækker sikkerheden omkring resultatet. Ikke desto mindre er der en tydelig forskel i selvforsørgelsesgraden mellem de to grupper.

Table 8: Selvforsørgelsesgrad efter afslutningen af Junior-TAMU fordelt på gennemførelsesstatus i forhold til uddannelsens 2. brancheperiode

Selvforsørgelsesgrad efter afslutningen af Junior-TAMU			
	0-3 måneder efter afslutning	3-6 måneder efter afslutning	9-12 måneder efter afslutning
Ikke-gennemført branche 2	73 % (125)	68 % (116)	65 % (81)
Gennemført branche 2	90 % (8)	74 % (7)	72 % (6)
Total	74 % (133)	69 % (123)	66 % (87)

4.1.2

De, der gennemfører Junior-TAMU, kommer i job

Ser vi nærmere på, hvilket selvforsørgelsesgrundlag de tidligere Junior-TAMU-elever opnår, tegner der sig et klart billede af, at langt størstedelen kommer i job, mens kun relativt få påbegynder et ordinært uddannelsesforløb. Dette ses af tabellerne nedenfor.

Table 9: Selvforsørgelsesgrundlag efter afslutningen af Junior-TAMU fordelt på gennemførelsesstatus i forhold til uddannelsens prøveperiode (Kilde: DREAM)

Beskæftigelse efter afslutningen af Junior-TAMU				
	Beskæftigelse	Uddannelse	Kontanthjælp eller starthjælp	I alt
Ikke-gennemført prøveperiode	64 % (69)	7 % (7)	29 % (31)	100 % (107)
Gennemført prøveperiode	88 % (21)	4 % (1)	8 % (2)	100 % (24)
Total	69 % (90)	6 % (8)	25 % (33)	100 % (131)

Tabel 10: Selvforsørgelsesgrundlag efter afslutningen af Junior-TAMU fordelt på gennemførelsesstatus i forhold til uddannelsens 2. brancheperiode (Kilde: DREAM)

Beskæftigelse efter afslutningen af Junior-TAMU				
	Beskæftigelse	Uddannelse	Kontanthjælp eller starthjælp	I alt
Ikke-gennemført branche 2	67 % (83)	7 % (8)	26 % (32)	100 % (123)
Gennemført branche 2	88 % (7)	0 % (0)	12 % (1)	100 % (8)
Total	69 % (90)	6 % (8)	25 % (33)	100 % (131)

Det viser sig således, at Junior-TAMU især har en beskæftigelseseffekt, mens uddannelseseffekten er markant mindre. Dette bør være et opmærksomhedspunkt fremover – målgruppens unge alder taget i betragtning, idet det som led i den generelle uddannelsesindsats vurderes som særdeles vigtigt, at unge over 15 år opnår en ungdomsuddannelse. Det er derfor Rambøll Managements anbefaling, at der i TAMU-regi fremover arbejdes for at højne uddannelseseffekten, således at flere elever påbegynder et ordinært uddannelsesforløb, når de afslutter Junior-TAMU frem for at finde et arbejde.

Om junior-elevenes selvforsørgelsesgrad efter endt TAMU-forløb kan det opsummerende siges, at denne er relativt høj for målgruppen. Selvforsørgelsesgraden højnes endvidere, når juniorerne gennemfører den del af uddannelsen, som de er påbegyndt. Der er således en klar positiv uddannelses- og beskæftigelseseffekt af Junior-TAMU. De følgende afsnit afdækker baggrunden og årsagerne for denne effekt.

4.2 Faglige og sociale kompetencer

De statistiske analyser tegner et tydeligt billede af, at deltagelse i Junior-TAMU har en positiv effekt på elevernes selvforsørgelsesgrad. Ifølge pædagogikken og undervisningsgrundlaget i Junior-TAMU er det tilegnelse af faglige og især sociale kompetencer, som ruste de unge til at påbegynde en uddannelse eller varetage et arbejde og dermed at blive selvforsørgende. Vi vil i det følgende se nærmere på, i hvilken grad de unge tilegner sig faglige og sociale kompetencer, samt hvori disse kompetencer består.

I evalueringen er der ikke foretaget en egentlig måling af elevernes faglige og sociale kompetencer. Analysen bygger derimod på de interviewede parter vurderinger af elevernes tilegnelse af kompetencer gennem Junior-TAMU – dels på baggrund af interviews med de forskellige parter og dels på baggrund af surveyen blandt tidligere junior-elever.

4.2.1 Faglige kompetencer: Eleverne tilegner sig et konkret håndværk

Elevernes tilegnelse af faglige kompetencer gennem Junior-TAMU relaterer sig primært til det konkrete håndværk eller fag, som eleverne udfører på deres respektive værksteder. Dette billede ses i tabellen nedenfor, der viser, hvilke faglige kompetencer tidligere junior-elever mener, at de er blevet bedre til gennem deres tid i Junior-TAMU. Over halvdelen af de tidligere elever angiver, at de i nogen grad eller i høj grad har lært et specifikt håndværk. Samtidig mener mere end to tredjedele af de adspurgte tidligere elever, at de slet ikke eller i mindre grad er blevet bedre til at læse, skrive og regne. At boglige kompetencer som at læse, skrive og regne ikke er blandt de kompetencer, som eleverne oplever, at de er blevet bedre til gennem Junior-TAMU er ikke overraskende,

idet TAMU netop er en praktisk anlagt uddannelse, hvor eleverne udfører håndværksmæssige opgaver.

Tabel 11: Elevers vurdering af, hvilke faglige kompetencer de har styrket gennem Junior-TAMU (Kilde: Survey blandt tidligere junior-elever under 18 år)

Junior-elevs svar på spørgsmålet: "I hvor høj grad er du blevet bedre til at..."						
	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	Ved ikke	I alt
Lære et specifikt håndværk	13,3 % (4)	16,7 % (5)	20,0 % (6)	40,0 % (12)	10,0 % (3)	100,0% (30)
Læse og skrive	60,0 % (18)	10,0 % (3)	6,7 % (2)	16,7 % (5)	6,7 % (2)	100,0% (30)
Regne	46,7 % (14)	26,7 % (8)	13,3 % (4)	6,7 % (2)	6,7 % (2)	100,0% (30)

At eleverne især tilegner sig håndværksmæssige kompetencer bekræftes af de interviewede TAMU-medarbejdere, kommunale samarbejdspartner og aftagere af tidligere elever, om end det af disse parter understreges, at der er tale om et relativt begrænset fagligt niveau. Ifølge disse parter er der snarere end at bestride et håndværk tale om, at junior-eleverne gennem deres erfaringer med de redskaber og arbejdsopgaver, som knytter sig til et TAMU-værksted, lærer, hvad det vil sige at indgå på en arbejdsplads i forhold til fx at tage ansvar og udføre de opgaver, man bliver stillet. Faglærerne fortæller, at eleverne opbygger selvtillid og gå-på-mod, når de erfarer, at de er i stand til at indgå i arbejdsfordelingen på værkstedet og bidrage til at levere de produkter, som kunderne bestiller. Der er som bekendt tale om unge, der har ganske få, hvis overhovedet nogen, succesoplevelser med i bagagen fra deres hidtidige skoleforløb, hvorfor oplevelsen af at slå til i forhold til de praktiske arbejdsopgaver på Junior-TAMU har en motiverende effekt fremadrettet for de unge. Dette viser, at der er tæt forbindelse mellem de faglige og sociale kompetencer, som eleverne kan tilegne sig gennem Junior-TAMU, idet det er gennem det praktiske arbejde, at de unge opnår sociale kompetencer, der knytter sig til at kunne begå sig i et uddannelses- eller arbejdsfællesskab.

Derudover fremhæver en af de interviewede aftagere, som har en tidligere junior-elev ansat i sin restaurants køkken, at hans indtryk af, hvilke håndværksmæssige kompetencer den unge har med sig fra sit forløb i Junior-TAMUs kantine, dækker et relativt begrænset kendskab til bl.a. råvarer og hygiejne i et køkken. Ifølge aftageren er det snarere indblik i branchen og deraf et kvalificeret tilvalg af faget samt evnen til at begå sig på en arbejdsplads, som den unge har med sig fra TAMU. Junior-TAMU har dermed primært tjent til at afklare den unges arbejds- og uddannelsesfremtid og samtidig givet den unge et tilstrækkeligt indblik i det pågældende fag til at kunne begynde i et læreforløb på en arbejdsplads.

Dette billede bekræftes gennem interviewene med junior-elever, som fortæller, at de oplever at blive gode til det håndværk eller fag, som de beskæftiger sig med i TAMU, om end de godt er klar over, at de ikke rustes fagligt i en sådan grad, at det er på niveau med eksempelvis en egentlig faguddannelse. Flere unge angiver desuden, at de synes arbejdsopgaverne på værkstedet kan være kedelige og ensformige, hvilket måske netop

afspejler, at der er tale om, at de indgår på værkstedet som en slags arbejdsdreng, der ikke får tildelt de mest udfordrende og avancerede arbejdsopgaver.

4.2.2 **Sociale kompetencer: Eleverne lærer at begå sig på en arbejdsplads**

Som nævnt ovenfor er grænsen mellem de faglige og sociale kompetencer, som eleverne tilegner sig gennem Junior-TAMU, i et vist omfang flydende. Gennem elevernes praktiske undervisning på værkstederne tilegner de sig sociale kompetencer, der relaterer sig til at indgå på en arbejdsplads.

Ser vi på sociale kompetencer som at møde til tiden, at forstå instruktioner og forholde sig til lærere og ledere, tegner der sig på baggrund af nedenstående tabel et lidt blandet billede. Således er der med hensyn til at lære at møde til tiden en klar overvægt af elever, som mener, at de i høj grad eller i nogen grad er blevet bedre til dette gennem Junior-TAMU, mens der i forhold til at forstå instruktioner kun er en lille overvægt af elever, som mener, at de i nogen grad eller i høj grad er blevet bedre til dette. Endelig er der en lille overvægt af elever, som slet ikke eller i mindre grad mener, at de er blevet bedre til at forholde sig til lærere og ledere. Denne forskel kan skyldes, at en kompetence som at møde til tiden er mere konkret at forholde sig til, når eleverne skal vurdere, hvilke kompetencer de har styrket gennem Junior-TAMU, end det er at vurdere, om de er blevet bedre til at forholde sig til lærere og ledere.

Tabel 12: Elevers vurdering af, hvilke sociale kompetencer de har styrket gennem Junior-TAMU (Kilde: Survey blandt tidligere junior-elever under 18 år)

Junior-elevers svar på spørgsmålet: "I hvor høj grad er du blevet bedre til at..."						
	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	Ved ikke	I alt
Møde til tiden	23,3 % (7)	3,3 % (1)	23,3 % (7)	40,0 % (12)	10,0 % (3)	100,0% (30)
Forstå instruktioner	23,3 % (7)	20,0 % (6)	30,0 % (9)	23,3 % (7)	3,3 % (1)	100,0% (30)
Forholde dig til lærere og ledere	30,0 % (9)	20,0 % (6)	13,3 % (4)	33,3 % (10)	3,3 % (1)	100,0% (30)

Også i de personlige interviews fremhæver junior-eleverne, at kompetencen til at møde til tiden er noget, de i høj grad lærer på skolen. I tillæg til ovenfor nævnte sociale kompetencer peger flere af de interviewede elever på, at de bliver bedre til at omgås og samarbejde med andre mennesker gennem Junior-TAMU, ligesom flere også oplever, at de bliver bedre til at tøjle deres temperament og tackle konflikter på skolen.

De interviewede faglærere, juniorkoordinatore og ledere på TAMU-centrene samt kommunale samarbejdspartnere og aftagere af junior-elever angiver entydigt, at eleverne styrker deres sociale kompetencer gennem Junior-TAMU. Det er især kompetencer som øget selvværd, motivation til at uddanne sig eller arbejde, at samarbejde og tage ansvar for egne handlinger, der fremhæves. Endvidere peges der på, at junior-eleverne – i varierende omfang – opbygger en arbejdsidentitet og erkendelse af, hvad det vil sige at varetage et arbejde gennem deres tid på TAMUs værksteder.

Sammenfattende kan siges, at det især er det specifikke håndværk samt det at kunne begå sig på en arbejdsplads, der karakteriserer de faglige og sociale kompetencer, som eleverne får styrket gennem Junior-TAMU. Tilegnelsen af disse kompetencer kan forklare Junior-TAMUs positive selvforsørgelseseffekt. På denne baggrund er det Rambøll Managements vurdering, at målsætningen om, at de unge gennem Junior-TAMU opbygger praktiske og teoretiske kompetencer, som rustet dem til at påbegynde ordinær uddannelse eller komme i arbejde, er lykkedes i tilfredsstillende omfang.

4.3 **Tilknytningsforhold til et skolesystem og nye sociale holdepunkter**

Den sidste målsætning for Junior-TAMU, der vurderes i dette kapitel, handler om, hvorvidt de unge etablerer tilknytningsforhold til et skolesystem, og ved disse faste rammer opnår relationer til andre unge i uddannelse, herunder anderledes sociale holdepunkter end hidtil i deres tilværelse.

Gennem interviews med elever, faglærere, koordinatore og ledere på Junior-TAMU tegner der sig et klart billede af, at denne målsætning kun i ganske begrænset omfang indfries. De unge opbygger naturligvis sociale relationer inden for rammerne af TAMU-centret, hvor såvel elever som lærere indgår i en undervisningssammenhæng – og det at være del af et læringsfællesskab kan siges at udgøre et anderledes socialt holdepunkt i de unges liv, end de er vant til. Blandt de interviewede TAMU-medarbejdere samt kommunale samarbejdspartner er der i forlængelse heraf flere, som nævner, at Junior-TAMU har den effekt, at de unge holdes væk fra gaden og eventuel kriminalitet – i det mindste i den tid, hvor de er på skolen. Ved at tilbyde de unge et alternativ til eksempelvis deres vanlige ophold på gaden og natlige aktiviteter, udgør TAMU et mere stabilt socialt holdepunkt for de unge.

Når det så er sagt, kender de unge som oftest de andre elever på skolen i forvejen, og da der er tale om en elevgruppe, som alle falder under målgruppen af meget udsatte unge, opbygger eleverne generelt ikke relationer til unge, der kommer fra miljøer og sociale baggrunde, som er mere velfungerende end deres egen. Omvendt tyder det heller ikke på, at de unge generelt påvirker hinanden i negativ retning. Ikke desto mindre giver enkelte af de interviewede elever, faglærere og juniorkoordinatorer udtryk for, at der kan være problemer med hash på skolerne. Ligeledes påpeger en enkelt UU-vejleder samt en kommunal unge-kontaktperson, at de har indtryk af, at der foregår en uhenigtsmæssig påvirkning eleverne imellem, hvad angår hashmisbrug. Selvom der kun er tale om få af sådanne kommentarer, og der i øvrigt ikke er noget, der tyder på, at hashmisbrug er mere udbredt blandt eleverne på Junior-TAMU, end det er i andre af de uddannelsessammenhænge, som umiddelbart er relevante for målgruppen, er det Rambøll Managements vurdering, at man ikke desto mindre bør sætte yderligere fokus på hashmisbrug blandt eleverne fremover, da dette ellers kan have uhenigtsmæssige konsekvenser for de unges gennemførelse af uddannelsen.

Hvad angår tilknytning til et skolesystem kan man sige, at målsætningen er lykkedes for så vidt, at de unge oplever tilknytning til TAMU som et skolesystem. Det der imidlertid har været hensigten i forhold til, at de unge opbygger en relation til et skolesystem, er,

at de unge rustes til at påbegynde en ordinær uddannelse. Derfor var det oprindeligt tiltænkt, at de junior-elever, som er omfattet af skolepligten, skulle tilbydes formel skoleundervisning som led i deres forløb på Junior-TAMU. Som tidligere nævnt viste det sig, at et sådant skoletilbud var for dyrt, hvorfor det ikke er blevet implementeret – med undtagelse af Odense TAMU-center, hvor Ungdomsskolen har været ude og undervise enkelte junior-elever.

På baggrund af ovenstående er det Rambøll Managements vurdering, at den del af målsætningen som handler om, at junior-eleverne opnår tilknytning til et skolesystem, ikke er nået, mens den del, der går på, at eleverne får anderledes sociale holdepunkter end hidtil, i et vist omfang er nået, idet de unge indgår i et fællesskab omkring deres uddannelsesforløb på Junior-TAMU, som må antages at have konstruktive aspekter, der ikke indgår i deres vanlige sociale relationer.

5. Hvilke elementer i Junior-TAMU har medført positive resultater?

I dette sidste kapitel i rapporten ser vi nærmere på, hvad det er ved Junior-TAMU som fører til de positive erfaringer og resultater, der er med uddannelsen. Følgende tre temaer udgør især sådanne virkningsfulde elementer i indsatsen, henholdsvis *Konsekvenspædagogik*, *Afklaring og motivation* samt *Læring i praksis under arbejdsmarkeds-lignende forhold*. Disse temaer danner udgangspunkt for kapitlets tre afsnit.

5.1 Konsekvenspædagogik over for juniorer

TAMU har gennem en årrække haft succes med at anvende en konsekvenspædagogisk tilgang over for målgruppen af unge-elever over 18 år. Forsøget med Junior-TAMU bygger på en antagelse om eller et ønske om at undersøge, hvorvidt den konsekvenspædagogiske tilgang også har positiv effekt over for den yngre målgruppe af junior-elever under 18 år.

Overordnet set tegner der sig et meget tydeligt billede af, at den konsekvenspædagogiske tilgang også er anvendelig over for junior-elever. Mange af de interviewede parter fremhæver netop konsekvenspædagogikken som det, der gør at Junior-TAMU er et særdeles velegnet tilbud til målgruppen af meget udsatte unge i aldersgruppen 15-18 år.

Ifølge faglærere og juniorkoordinatorene på TAMU fungerer konsekvenspædagogikken godt i praksis, når juniorerne skal indgå i hverdagen på værkstederne. Det er især de klare retningslinjer og konkrete forklaringer af regler samt konsekvenser ved overtrædelse af regler, som vurderes at være velegnet over for de unge. Denne tilgang sætter tydelige grænser for de unge, som lærer at manøvrere og forholde sig til de konkrete spilleregler, der præsenteres for dem. Idet eleverne får at vide, hvilke konsekvenser en given handling vil få, lærer de at tage ansvar for deres handlinger og erfarer, at alt har konsekvenser. Strukturen omkring afskedigelse fra et værksted understøtter den konsekvenspædagogiske tilgang, og det, at der er tale om afmeldinger af kortere tid med løbende mulighed for at vende tilbage til sit værksted (til forskel fra en mere stiv og traditionel indretning af et skoleår) gør det overskueligt for juniorerne, som dermed ikke når at miste motivation og forbindelse til TAMU ved en eventuel afskedigelse.

Også de interviewede UU-vejledere og kommunale unge-kontaktpersoner og sagsbehandlere fremhæver, at de klare retningslinjer omkring handling og konsekvens – i samspil med en bortvisningsprocedure, der giver de unge mulighed for at vende tilbage til skolen efter kort tid – også er særdeles velegnet til udsatte unge under 18 år. Der peges ligeledes på, at konsekvenspædagogikken er velegnet til den unge målgruppe, i og med at den skaber struktur i de unges hverdag ved at klargøre relationer mellem handling og konsekvens.

En indvending mod at anvende konsekvenspædagogik over for junior-elever kan være, at målgruppen er for unge til at tage ansvar for egne handlinger. Ifølge denne tankegang vil juniorerne ikke kunne håndtere den udfordring, det er at forvalte deres egen skolegang, i så høj grad som det forventes i TAMUs konsekvenspædagogik. De interviewede junior-elever giver imidlertid udtryk for, at de godt kan forstå, hvis de fx bliver

afskediget, i og med at reglerne er blevet opridset for dem op til tre gange forinden en eventuel afskedigelse. Eleverne er derfor klar over, at såfremt de overtræder en given regel, vil det medføre afskedigelse, og så er det op til dem selv at tage stilling til, om det er en pris, de er villig til at betale.

I surveyen blandt tidligere junior-elever har vi spurgt til, hvordan de unge oplever lærerne på Junior-TAMU i forhold til de lærere, som de har haft i folkeskolen. Denne sammenligning af de unges oplevelse af lærerne kan bruges som en indikator for de unges oplevelse af konsekvenspædagogikken, fordi den praktiseres af TAMU-lærere, men ikke af folkeskolelærere. Halvdelen af de tidligere junior-elever svarer, at de synes lærerne på Junior-TAMU er bedre end deres folkeskolelærere. De uddyber dette med, at lærerne på TAMU er mere hjælpsomme, at de er bedre til at forklare arbejdsopgaver, at de behandler eleverne mere som voksne ved at stille krav og stole på dem, og endelig at de er mere åbne, lyttende og lettere at tale med. En tredjedel af de tidligere junior-elever synes derimod bedre om de folkeskolelærere, de har haft, og de begrundede dette med, at TAMU-lærerne er skrappe og svære at forstå.

De negative vurderinger af TAMU-lærerne samt de uddybende kommentarer til disse tyder på, at konsekvenspædagogikken *kan* være for krævende og eventuelt uforståelig for nogle af de unge i målgruppen. Ifølge faglærerne tilpasses konsekvenspædagogikken i dag til juniorerne ved, at regler og konsekvenser forklares mere grundigt, samt at juniorerne i visse tilfælde får en ekstra chance, før en handling føres til konsekvens end det er tilfældet over for unge-eleverne. Det er Rambøll Managements vurdering, at den nuværende tilpasning af pædagogikken til den yngre målgruppe er hensigtsmæssig, men at et opmærksomhedspunkt fremadrettet bør være at sikre en systematisk tilpasning til målgruppen blandt alle faglærere, så det sikres, at alle junior-elever mødes med en pædagogik, de forstår.

Opsummerende kan siges, at den konsekvenspædagogiske tilgang bidrager til Junior-TAMUs positive uddannelses- og beskæftigelseseffekt ved at udvikle elevernes selvstændighed, så de efterfølgende, når de får et arbejde eller påbegynder en ordinær uddannelse, er i stand til at tage ansvar for deres handlinger. Fremadrettet er det imidlertid nødvendigt at den pædagogiske tilgang tilpasses den yngre målgruppe af junior-elever yderligere eller måske blot mere systematisk for at imødekomme de problemstillinger, som er omtalt ovenfor.

5.2 Afklaring og motivation

Yderligere to af de elementer i Junior-TAMU, som ser ud til at ligge bag de positive effekter af indsatsen er, at de unge bliver afklarede i forhold til, hvad de vil fremover, samt at de bliver motiverede til at fortsætte med ordinær uddannelse eller få et arbejde efter endt TAMU-forløb. Afklaring og motivation udvikles tilsyneladende sideløbende hos den unge gennem TAMU-uddannelsen og ser således ud til at hænge sammen i et vist omfang. Det er dog især i indslusningsfasen på Junior-TAMU, dvs. under kompetenceafklaringsforløbet og eventuelt i udslusningsforløbet, at der arbejdes med at afklare den unges ønsker til uddannelse og arbejde fremover. Efter kompetenceafklaringen har de unge mulighed for at afprøve en eller flere af de brancher, som er repræsenteret blandt

TAMUs værksteder og herigennem blive afklarede i forhold til, om det er en branche, de gerne – eller absolut ikke – vil fortsætte i. Igen i udslusningsforløbet bidrager faglærere og juniorkoordinatorer aktivt i de unges afklaringsproces og hjælper dem med at besøge uddannelsessteder og arbejdspladser for at afklare, hvad de unge har lyst til.

Den unges motivation til at fortsætte med uddannelse og arbejde efter Junior-TAMU styrkes løbende i uddannelsen. Det er hensigten med junior-elevernes rolle som arbejdsdreng på værkstederne, at de motiveres til at søge videre, idet det tydeliggøres for dem, at det kræver uddannelse at få lov at varetage spændende arbejdsopgaver. Det er Rambøll Managements vurdering, at rollen som arbejdsdreng til dels har denne effekt, idet nogle junior-elever fortæller, at de finder arbejdsopgaverne trivielle, og at de på den baggrund godt kunne tænke sig at lave noget andet. Hos andre elever forekommer det dog, at de kedelige arbejdsopgaver, man har som junior-elev, snarere har den funktion, at de unge mister lysten til uddannelse, fordi de forbinder det med uinteressante opgaver.

Derudover peger de interviewede aftagere, kommunale ledere og samarbejdsparter samt faglærere og juniorkoordinatorer på TAMU på, at de unges motivation styrkes gennem uddannelsen ved, at der vises tillid til deres evner, og at de unge opbygger selvværd, når de opdager, at de er i stand til at løse praktiske arbejdsopgaver og dermed bliver motiverede for at fortsætte med enten uddannelse eller arbejde efter Junior-TAMU.

5.3 **Læring i praksis under arbejdsmarkedslignende forhold**

Et tredje af de virkningsfulde elementer i Junior-TAMU, som især fremhæves blandt de interviewede parter, er, at læring foregår i praksis og under arbejdsmarkedslignende forhold. De interviewede vurderer at denne tilgang til læring er særdeles velegnet til målgruppen af meget udsatte unge, som hverken er interesserede i eller egnede til at lære i en traditionel undervisningssituation.

De interviewede elever fremhæver, at de til forskel fra fx folkeskolen ikke skal sidde stille og lære i Junior-TAMU, men at dagen går hurtigt, og at det er nemmere at lære, når de laver praktisk arbejde. Eleverne giver endvidere udtryk for, at de er glade for den sidemandsoplæring, som de indgår i, hvor erfarne elever varetager oplæringen af nye elever. Sidemandsoplæringen har desuden den effekt, at den erfarne elev, som typisk er en unge-elev, får styrket selvtilliden i rollen som en, der kan oplære andre, ligesom det har en motiverende effekt for junior-eleven, som kan spejle sig i den mere erfarne elev.

I forlængelse heraf kan der peges på en utilsigtet effekt af forsøget med Junior-TAMU, nemlig den at juniorerne, ifølge de interviewede parter i TAMU, giver et positivt input til unge-eleverne. Junior-eleverne skaber dynamik og god stemning på værkstederne, bl.a. ved at stille flere og mere direkte spørgsmål til arbejdsopgaver og regler, end unge-eleverne gør. Dette betyder, at unge-eleverne får mulighed for at indtræde i en slags mentorrolle for juniorerne, som ikke kun går på sidemandsoplæring, men også på den generelle 'opdragelse' og integration på værkstederne.

De arbejdsmarkedslignende forhold på TAMU med brancheinddelte værksteder, der producerer varer på markedsvilkår, samt procedurerne for afskedigelse, genansættelse og en intern arbejdsformidling, giver de unge erfaring i at begå sig på en arbejdsplads. Dette vurderes at være en utrolig vigtig del af de kompetencer, som junior-eleverne får med sig fra TAMU. På baggrund af interviews med elever og de forskellige medarbejdere på TAMU-centrene forekommer det desuden, at eleverne oplever, at de på Junior-TAMU indgår i en læringsituation, hvor uddannelse og arbejde kombineres. Dermed adskiller TAMU sig fra de øvrige tilbud, som målgruppen ellers typisk stilles over for, som ofte har mere karakter af en behandlingssituation.

6. Bilag 1: Methodenotat

I dette bilag præsenteres det metodiske grundlag for de forskellige datakilder i evalueringen. Først beskrives evalueringens registerbaserede undersøgelse, derefter evalueringens survey og til sidst den kvalitative undersøgelse.

6.1 Register

Evalueringens registeranalyser er baseret på data fra Arbejdsmarkedsstyrelsens DREAM-database. Denne database indeholder oplysninger opgjort på ugentlig basis om samtlige danske borgere, der har modtaget en form for offentlig forsørgelse i perioden 1991 til i dag.

Arbejdsmarkedsstyrelsen har på baggrund af CPR-numre leveret af TAMU-Sekretariatet udtrukket et datasæt med alle de personer, der har været indskrevet i Junior-TAMU. I analyserne af disse elevers beskæftigelse og beskæftigelsesgrad har vi udeladt personer, der på opgørelsestidspunktet ikke var fyldt 18 år. Årsagen er, at det i DREAM ikke er muligt at sondre mellem forskellige former for selvforsørgelse. Det resulterer i, at de tidligere elever, der på undersøgelsestidspunktet er under 18 år, fremstår som beskæftigede, blot de er forsørgede af deres forældre og ikke modtager en offentlig forsørgelsesydelse. På denne baggrund er det mest retvisende at udelade denne gruppe af tidligere elever fra disse analyser.

I analysen af de tidligere Junior-TAMU-elever er følgende kategorier medtaget som selvforsørgelse:

- Ingen oplysninger om offentlig forsørgelsesydelse fra de registre DREAM bygger på
- Fuld ferieledighed
- Voksenlærlinge
- SU med ydelse
- SU uden ydelse
- VUS
- SVU
- VEUV
- Danskundervisning uden ydelse.

6.2 Survey

Som supplement til den statistiske analyse baseret på data fra DREAM-registret har vi gennemført en survey blandt de tidligere elever, som vi ikke kan tilvejebringe DREAM-data på. På baggrund af TAMU-Sekretariatets elevdata har vi identificeret 92 tidligere junior-elever, som var under 18 år på skæringstidspunktet for de anvendte DREAM-data. Formålet med at kombinere registerdata og survey er således at optimere antallet af tidligere elever i undersøgelsen. Derudover har vi stillet disse personer en række spørgsmål omkring deres oplevelse af Junior-TAMU og deres udbytte af forløbet, som også indgår i analyserne.

Surveyen er gennemført ved hjælp telefoninterviews med tidligere junior-elever under 18 år. Det skal her bemærkes, at det har været særdeles vanskeligt at få kontakt til de tidligere elever. Det skyldes primært, at målgruppen hyppigt skifter telefonnummer og ofte anvender taletidskort, hvorfor det ikke har været muligt at indsamle anvendelige kontaktoplysninger på alle eleverne. Det har således kun været muligt at identificere kontaktoplysninger på 61 af de 92 unge. Dertil kommer, at en del af de unge opholder sig på institutioner eller i fængsler, hvor det ikke har været muligt at skabe kontakt.

Det er lykkedes at gennemføre interview med 30 tidligere junior-elever under 18 år, hvilket giver en rensset svarprocent på knapt 50, hvilket målgruppen taget i betragtning vurderes at ligge inden for et acceptabelt niveau.

6.3 **Kvalitativ undersøgelse**

Evaluerings kvalitativ undersøgelse består af casebesøg på de fire TAMU-centre, hvor vi har interviewet elever, faglærere, juniorkoordinatorer og afdelingsledere. Derudover består den kvalitative undersøgelse af interviews med kommunale samarbejdspartnere, herunder UU-vejledere, kontaktpersoner for unge og ledere af den kommunale ungeindsats. Endelig er også aftagere af tidligere junior-elever interviewet. Det har desværre kun været muligt at gennemføre to interviews med aftagere, da TAMU-centrene generelt har haft meget svært ved at sætte os i kontakt med repræsentanter for de aktiviteter, som de unge er udsluset til, da de ikke har kontakt til eleverne, efter de forlader TAMU.

Formålet med casebesøg og interviews har været at få indblik i og mulighed for at spørge uddybende ind til erfaringerne med Junior-TAMU i praksis blandt de forskellige involverede parter. På denne måde supplerer den kvalitative undersøgelse de kvantitative analyser ved at frembringe mulige forklaringer på de statistiske tendenser. Til brug for gennemførelse af interviewene har vi udarbejdet interviewguides, som fungerer som udgangspunkt for interviewene. Interviewguiderne er bygget op om evaluerings centrale temaer, og de konkrete spørgsmål er tilpasset hver enkelt informantgruppe.